

Literatuur.

- Bertram, G. C. L., & D. Lack, 1933: Notes on the birds of Bear Island. *The Ibis*, p. 297.
- Dwight, J., 1925: The Gulls of the world. *Bull. Amer. Mus. Nat. Hist.*, **52**, p. 214—219.
- Lönnberg, E., 1919: Hybrid Gulls. *Arkiv f. Zoologi*, **12** (7), p. 1—22.
- Marle, J. G. van, & K. H. Voous, 1943: Geographische vormen van *Larus argentatus* en *Larus fuscus* in Nederland. *Limosa*, **16**, p. 146—149.
- Schweppenburger, H. Geyr von, 1938: Zur Systematik der *fuscus-argentatus*-Möwen. *Journ. f. Ornith.*, **86**, p. 355.

Jaarverslag 1943 van het Ringstation „Maastricht”

(met 1 tekstfiguur)

DOOR

Dr G. W. A. PANHUYSSEN.

Reeds lange tijd leek het wenselijk in Zuid-Limburg een ringstation op te richten, dat een aanvulling zou kunnen geven op de belangrijke werkzaamheden van het Ringstation „Wassenaar” en van andere ringstations, welke in het westen of midden van ons land werkzaam zijn. Het belang van een dergelijk station in het Zuidoosten van ons land ligt in de omstandigheid, dat de trek door het binnenland een geheel ander beeld vertoont dan de trek langs de kust, wat reeds direct door de resultaten van dit eerste experiment te Maastricht opnieuw werd aangetoond.

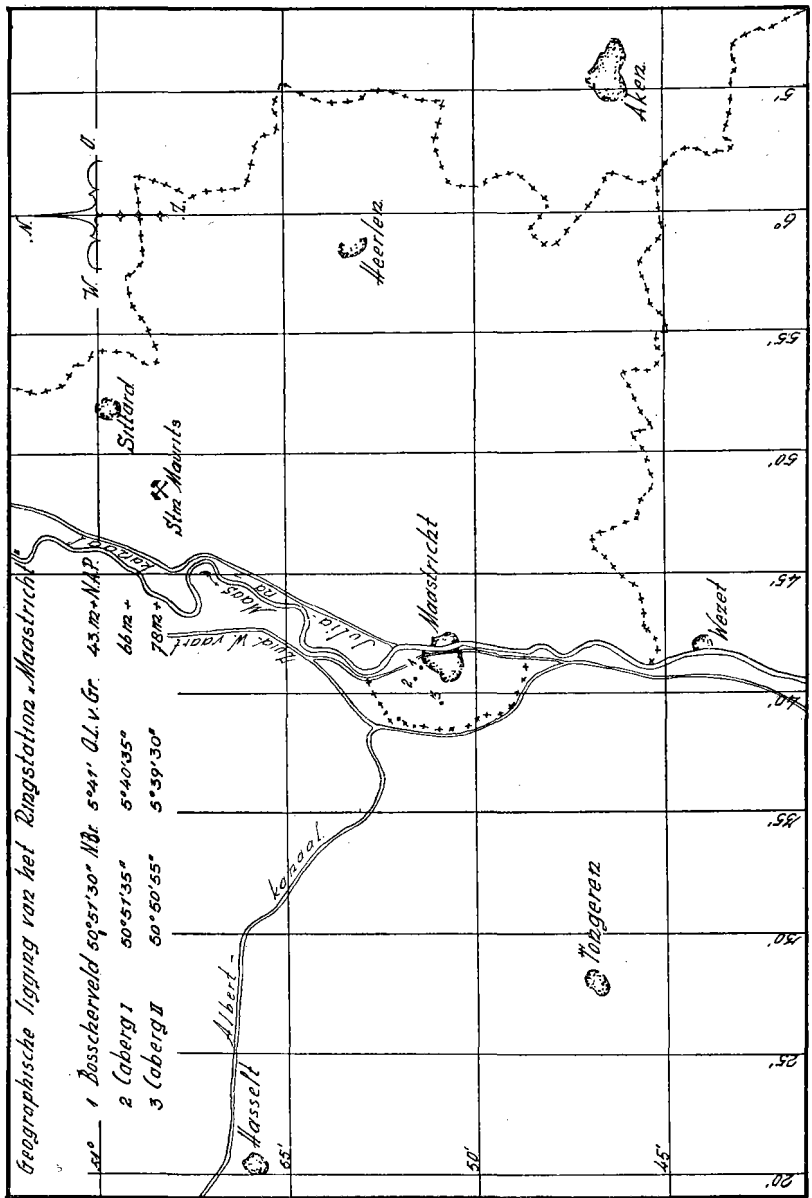
Eerst in 1943 slaagden wij er in onze plannen ten dele te verwezenlijken, doordat wij van verschillende personen de medewerking ondervonden, welke bij dit werk onmisbaar is. Zo hebben wetenschappelijke hulp verleend de heren P. A. Hens te Valkenburg (L.), Drs R. Kofman en K. Stevens te Maastricht en M. Mommers te Heer (L.).

Als geroutineerde vogelvangers hielpen ons met grote toewijding de heren Jac. en Jos. Paulissen, J. Lemmens en J. en L. Devens te Maastricht. Hier ter plaatse moge ik hen allen hartelijk danken voor hun belangeloze medewerking.

Werkwijze. Er werd gevangen met drie zogenaamde „open netten”. Het eerste net, van den heer Jac. Paulissen, lag in het Maasdal ten NNW van Maastricht, ongeveer 1200 m verwijderd van de westelijke Maasoevers, in het Bosserveld (1 op de kaart); dit is een groot stortterrein van de gemeente, $\pm$ 45 m boven N.A.P., ten dele begroeid met gras en vol distels, klitten en andere onkruiden. Op dit terrein werd het grootste aantal der putters gevangen.

Het tweede net, van de heren Jos. Paulissen en J. Lemmens, lag in het begin van het seizoen in het bouwland van Caberg op een heuvelrug ten NW van Maastricht, direct ten W van het genoemde Bosserveld, ongeveer 1600 m van de Maas verwijderd; ongeveer 65 m boven N.A.P. (2 op de kaart). Later in het seizoen werd dit net naar een ander gedeelte van het Bosserveld verplaatst.

Het derde net, van de heren J. en L. Devens, lag eveneens in het open



bouwland van Caberg, op de heuvelrug ten NW van Maastricht, ongeveer 2000 m van de Maas verwijderd, ongeveer 75 m boven N.A.P. (3 op de kaart). Deze vangers verplaatsten hun net herhaaldelijk; het lag echter steeds op de heuvelrug ten W van Maastricht, van Caberg tot de St. Pietersberg.

Het vangen. Dit begon systematisch op 4 September 1943: Gevangen werd op de volgende dagen: 4, 6, 12, 13, 19, 20, 26, 29 en 30 September, 1—15, 17—24, 27—31 October, 1—6, 10, 13 en 14 November; vanaf half November werd gevangen op daarvoor geschikte willekeurige dagen. Overigens ving de heer Jac. Paulissen reeds nu en dan vanaf het begin van 1943. Met hem ringde ik tevens een aantal nestjongen.

Verloop van den trek. Wij beperkten ons bij dit eerste experiment hoofdzakelijk tot het vangen en ringen van zoveel mogelijk vogels. Naar het verkrijgen van volledige trekwaarnemingen kon niet gestreefd worden bij gebrek aan voldoende beschikbare tijd en hulp.

In het algemeen is de trek van alle soorten gedurende dit najaar zwak geweest. Een uitzondering hierop maakte de putter. Dit is voor de omgeving van Maastricht een vrij regelmatig voorkomende trekvogel. Gedurende het najaar 1943 zijn zij echter in een ook voor Maastricht abnormaal groot aantal doorgetrokken.

Het resultaat van het vangen is vastgelegd in de hiernaast afgedrukte tabel.

Als nestjongen ringden wij met den heer Jac. Paulissen in 1943 de volgende vogels in de gemeente Maastricht:

Groenvink, <i>Chloris chloris</i> :	10	
Kneu, <i>Carduelis cannabina</i> :	9	
Europese kanarie, <i>Serinus canarius</i> :	3	(Algemene Begraafplaats)
Koolmees, <i>Parus major</i> :	10	
Grauwe klauwier, <i>Lanius collurio</i> :	8	(2 nesten Fort Willem)
Fitis, <i>Phylloscopus trochilus</i> :	3	
Merel, <i>Turdus merula</i> :	10	
Roodborsttapuit, <i>Saxicola torquata</i> :	5	(Fort Willem)
Zwarte roodstaart, <i>Phoenicurus ochruvus</i> :	4	
Heggemus, <i>Prunella modularis</i> :	3	
Winterkoning, <i>Troglodytes troglodytes</i> :	3	
Boerenzwaluw, <i>Hirundo rustica</i> :	8	
Torenvalk, <i>Falco tinnunculus</i> :	4	(als pulli; Fort Willem)
	—	
Totaal:	80	exemplaren.

Zodat in totaal $1400 + 80 = 1480$ vogels in 1943 door het Ringstation „Maastricht” geringd werden.

Bijzonderheden over enige soorten mogen hier nog volgen.

Putter, *Carduelis carduelis* (L.). Zoals wij onder het „Verloop van den trek” reeds mededeelden, is de trek van deze soort in dit najaar abnormaal sterk geweest. Ook volgens onze vogelvangers, onder wie er zijn met

1943. Vangsten van het RINGSTATION „MAASTRICHT”.

SOORTEN	Januari—Augustus			September			October			November			December			Totaal		
	♂	♀	juv. samen	♂	♀	juv. samen	♂	♀	juv. samen	♂	♀	juv. samen	♂	♀	juv. samen	♂	♀	juv. samen
Kauw, <i>Coloeus monedula</i>		1	1													1		1
Groenvink, <i>Chloris chloris</i>	11	5	16	3		3	53	39	92	11	12	23	2	1	3	80	57	137
Putter, <i>Carduelis carduelis</i>	2		2	6	2	8	128	61	189	10	9	19	3	2	5	149	74	223
Sijs, <i>Carduelis spinus</i>							4	2	6							4	2	6
Frater, <i>Carduelis flavirostris</i>													1		1	1		1
Kneu, <i>Carduelis cannabina</i>		4	4	41	50	91	105	148	253	15	22	37	8	14	22	169	238	407
Europ. kanarie, <i>Serinus canarius</i>		4	4	2		2	31	16	47	2	2	4				35	22	57
Vink, <i>Fringilla coelebs</i>	4	2	6	2	1	3	151	103	254	17	12	29	3	5	8	177	123	300
Keep, <i>Fringilla montifringilla</i>		1	1				38	23	61	8	7	15	1		1	47	31	78
Ringmus, <i>Passer montanus</i>						3			14									17
Geelgors, <i>Emberiza citrinella</i>							22	9	31	7	4	11				29	13	42
Rietgors, <i>Emberiza schoeniclus</i>								1	1		1	1					2	2
Kuifleeuwerik, <i>Galerida cristata</i>									4									4
Veldleeuwerik, <i>Alauda arvensis</i>			5			2			1									8
Boompieper, <i>Anthus trivialis</i>			1			7			2									10
Graspieper, <i>Anthus pratensis</i>			1			1			29			10			1			42
Gele kwikstaart, <i>Motacilla flava</i>	2		2							1		1				3		3
Witte kwikstaart, <i>Motacilla alba</i>	1	1	3	5		1	2		2							4	1	3
Koolmees, <i>Parus major</i>									3			4						7
Pimpelmees, <i>Parus coeruleus</i>									1									1
Zwartkopmees, <i>Parus palustris</i> (?)									2									2
Tijftjaf, <i>Phylloscopus collybita</i>									1									1
Braamsluiper, <i>Sylvia curruca</i>	1	1	2													1	1	2
Merel, <i>Turdus merula</i>			1	1														1
Tapuit, <i>Oenanthe oenanthe</i>	1	1	2													1	1	2
Roodborsttapuit, <i>Saxicola torquata</i>		3	3	5	2	7		5	5				1		1	5	11	16
Zw. roodstaart, <i>Phoenicurus ochrurus</i>	2		6	8	1	1	2									3	1	6
Roodborst, <i>Erithacus rubecula</i>										2					1			3
Boerenzwaluw, <i>Hirundo rustica</i>						8			1									9
Kerkuil, <i>Tyto alba</i>		1	1															1
Smelleken, <i>Falco columbarius</i>								1 (of 1)	1								1 (of 1)	1
Torenvalk, <i>Falco tinnunculus</i>							1		1								1	1
Sperwer, <i>Accipiter nisus</i>										1			1	1	2	1	2	3

Aantal soorten: 33

Totaal aantal vogels: 1400

Drs. R. K o f m a n hebben wij de soort gedetermineerd, welke overigens zeer gemakkelijk te herkennen is aan het gele bekje en het ontbreken van een zwarte keelvlak, hoewel hij door leken wel met kneu of barmsijs verwisseld wordt. Om zijn vrij sterk rose gekleurde stuitveren hebben wij het ex. voor een ♂ gehouden.

Deze vangst is belangrijk, daar de frater langs de kust van ons land wel geregeld in wisselend aantal doortrekt en daar ook overwintert, maar slechts zeer zelden in het binnenland wordt aangetroffen.

Volgens P. A. H e n s (Avifauna der Nederlandsche provincie Limburg, p. 37) en „De Nederlandsche Vogels” (I, p. 92) is de vangst van een ♀ in de herfst van 1922 te Amby bij Maastricht de enige bekende binnenlandse waarneming. Verschillende onzer vogelvangers houden positief vol, dat zij deze soort, hoewel zij zeldzaam is, toch ook in vroegere jaren bij Maastricht herhaaldelijk waargenomen en gevangen hebben.

E u r o p e s e k a n a r i e, *Serinus canarius germanicus* Laubm. — Naast de putter is de Europese kanarie zeker typisch voor de vogeltrek bij Maastricht. In tamelijk groot aantal trekt zij door vanaf begin October tot in November.

Van de 3 nestjongen dezer soort, welke wij op 27 Augustus 1943 ringden op de Openbare Begraafplaats te Maastricht (zie „Limosa”, 16, p. 153) vingen wij 1 ex. terug, terwijl een 2de ex. uit dat nest werd gevangen in België, $\pm$ 15 km ten ZW van Maastricht (zie hieronder).

In het Bosserveld namen wij op 28 Nov. '43 nog $\pm$ 12 ex., op 12 Dec. 8 ex. en op 21 en 26 Dec. 3 ex. van deze soort waar. Of dit op overwinteren duidt, is nog niet uit te maken, daar de temperatuur voortdurend uitzonderlijk mild was voor deze tijd van het jaar.

B o o m p i e p e r, *Anthus trivialis* (L.). — Het laatste exemplaar werd gevangen op 20 October '43. Een waarneming op 31 Oct. '43 meldt P. A. H e n s in „Limosa” 16, p. 153.

G e l e k w i k s t a a r t, *Motacilla fl. flava* (L.). — Op 2 November '43 werd nog een ♂ van deze soort gevangen door Jos. P a u l i s s e n en door ons geringd, iets ten N van het Bosserveld aan de stuw bij Borgharen. Waarnemingen van deze soort in November zijn zeldzaam (zie „De Nederlandsche Vogels”, I, p. 169). H e n s (Avifauna Limburg, p. 51) geeft als uiterste datum voor Limburg 5 October.

Terugmeldingen.

P u t t e r, *Carduelis carduelis*

F 3824 ○ 20 Oct. '43; gevangen 25 Oct. '43 te Lanaken (België), $\pm$ 5 km ten NO van Maastricht.

F 7892 ○ 24 Oct. '43; gevangen 8 Nov. '43 te Ampsin (België), 7 km ♂ ten NO van Huy, $\pm$ 46 km ten ZW van Maastricht.

A 10565 ○ 4 Oct. '43; gevangen $\pm$ 15 Oct. '43 in Bilsen (België), $\pm$ 12 km ♂ ten W van Maastricht.

E u r o p e s e k a n a r i e, *Serinus canarius germanicus*

F 1905 ○ 27 Aug. '43 als nestjong; gevangen 1/2 November '43 te Glons (België), $\pm$ 15 km ten ZW van Maastricht.

Drs. R. K o f m a n hebben wij de soort gedetermineerd, welke overigens zeer gemakkelijk te herkennen is aan het gele bekje en het ontbreken van een zwarte keelvlek, hoewel hij door leken wel met kneu of barmsijs verwisseld wordt. Om zijn vrij sterk rose gekleurde stuitveren hebben wij het ex. voor een ♂ gehouden.

Deze vangst is belangrijk, daar de frater langs de kust van ons land wel geregeld in wisselend aantal doortrekt en daar ook overwintert, maar slechts zeer zelden in het binnenland wordt aangetroffen.

Volgens P. A. H e n s (Avifauna der Nederlandsche provincie Limburg, p. 37) en „De Nederlandsche Vogels” (I, p. 92) is de vangst van een ♀ in de herfst van 1922 te Amby bij Maastricht de enige bekende binnenlandse waarneming. Verschillende onzer vogelvangers houden positief vol, dat zij deze soort, hoewel zij zeldzaam is, toch ook in vroegere jaren bij Maastricht herhaaldelijk waargenomen en gevangen hebben.

E u r o p e s e k a n a r i e, *Serinus canarius germanicus* Laubm. — Naast de putter is de Europese kanarie zeker typisch voor de vogeltrek bij Maastricht. In tamelijk groot aantal trekt zij door vanaf begin October tot in November.

Van de 3 nestjongen dezer soort, welke wij op 27 Augustus 1943 ringden op de Openbare Begraafplaats te Maastricht (zie „Limosa”, 16, p. 153) vingen wij 1 ex. terug, terwijl een 2de ex. uit dat nest werd gevangen in België, $\pm$ 15 km ten ZW van Maastricht (zie hieronder).

In het Bosserveld namen wij op 28 Nov. '43 nog $\pm$ 12 ex., op 12 Dec. 8 ex. en op 21 en 26 Dec. 3 ex. van deze soort waar. Of dit op overwinteren duidt, is nog niet uit te maken, daar de temperatuur voortdurend uitzonderlijk mild was voor deze tijd van het jaar.

B o o m p i e p e r, *Anthus trivialis* (L.). — Het laatste exemplaar werd gevangen op 20 October '43. Een waarneming op 31 Oct. '43 meldt P. A. H e n s in „Limosa” 16, p. 153.

G e l e k w i k s t a a r t, *Motacilla fl. flava* (L.). — Op 2 November '43 werd nog een ♂ van deze soort gevangen door Jos. P a u l i s s e n en door ons geringd, iets ten N van het Bosserveld aan de stuw bij Borgharen. Waarnemingen van deze soort in November zijn zeldzaam (zie „De Nederlandsche Vogels”, I, p. 169). H e n s (Avifauna Limburg, p. 51) geeft als uiterste datum voor Limburg 5 October.

Terugmeldingen.

P u t t e r, *Carduelis carduelis*

F 3824 ○ 20 Oct. '43; gevangen 25 Oct. '43 te Lanaken (België), $\pm$ 5 ♀ km ten NO van Maastricht.

F 7892 ○ 24 Oct. '43; gevangen 8 Nov. '43 te Ampsin (België), 7 km ♂ ten NO van Huy, $\pm$ 46 km ten ZW van Maastricht.

A 10565 ○ 4 Oct. '43; gevangen $\pm$ 15 Oct. '43 in Bilsen (België), $\pm$ 12 ♂ km ten W van Maastricht.

E u r o p e s e k a n a r i e, *Serinus canarius germanicus*

F 1905 ○ 27 Aug. '43 als nestjong; gevangen 1/2 November '43 te Glons (België), $\pm$ 15 km ten ZW van Maastricht.

jarenlange ervaring, was de doortrek uitzonderlijk sterk en het vangstcijfer (223 ex.) zelfs voor de omgeving van Maastricht ongewoon hoog.

Bij het determineren der sexen hebben wij als ♂ beschouwd die vogels, welke de volgende kenmerken vertoonden: 1. het rood van de kop loopt door tot achter het oog; 2. een vrij breed deel van het voorhoofd direct boven de bek is duidelijk zwart; 3. sommige der lichtbruine borstveren zijn goud-geel doorvlamd, wat eerst zichtbaar wordt, wanneer men deze borstveren uiteen blaast; 4. de kleine vleugeldekenveren zijn zwart. Het ♀ wordt gekenmerkt doordat: 1. het rood van de kop niet doorloopt tot achter het oog; 2. slechts een zeer smal gedeelte van het voorhoofd bruin-zwart gekleurd is; 3. de goud-gele kleur in de bruine borstveren ontbreekt; 4. de kleine vleugeldekenveren bruin-zwart getint zijn.

Deze kenmerken worden door onze geroutineerde vogelvangsters opgegeven en door hen als doorslaggevend beschouwd. Hoewel in de Nederlandse literatuur, voor zover mij bekend is, deze kenmerken der beide sexen niet genoemd worden, worden zij wel door buitenlandse auteurs vermeld.

Zo schrijft J. F. N a u m a n n („Naturgeschichte der Vögel Mitteleuropas”, Bnd. III, S. 292): „Das Weibchen ist äusserst schwer zu erkennen, wenn man kein Männchen dagegen halten kann, weil es dieselben Farben und Zeichnungen hat und höchstens nur durch folgende schwache Merkzeichen von jenen abweicht: das Rot am Vorderkopfe ist etwas lichter, gelblicher und von geringerem Umfange, besonders an der Kehle; das Schwarz um den Schnabel schmaler, brauner, das am Scheitel bleicher, zuweilen grau gemischt oder mit matten bräunlichen Federkanten; das Braun am Rücken und der Brust weniger schön oder grauer; das Schwarz der Flügel matter und besonders die kleinen Deckfedern derselben so stark dunkelgraubraun gekantet, dass sie am oberen Rande ganz braun erscheinen. Das letzte Merkmal ist noch das beste, allein auch junge Männchen haben es manchmal, und es bleibt immer schwer beide Geschlechter äusserlich und ohne Hülfe der Anatomie zu unterscheiden”.

C. G. F r i d e r i c h („Naturgeschichte der deutschen Vögel”, S. 227) zegt: „Das Weibchen ist äusserst schwer zu unterscheiden; das Rot des Vorderkopfs ist etwas lichter und kleiner, besonders an der Kehle, und schneidet mit dem hinteren Augenwinkel ab, während es beim Männchen über dasselbe hinausgehen soll. Im allgemeinen sind alle Farben etwas matter. Gewöhnlich ist es auch etwas kleiner. Bläzt man einem Stieglitz, jung oder alt, die braunen Federn auf der Brust auseinander und sie sind gelblich eingefasst, so ist es ein Männchen, ohne diesem gelben Rand ein Weibchen”.

G. N i e t h a m m e r (Handbuch der deutschen Vogelkunde, Bnd. I, Leipzig, 1937, S. 51) noemt alleen het verschil der kleine vleugeldekenveren: bij het ♂ zwart, bij het ♀ bijna geheel grauwbrown met brede bruine zomen.

Aan het einde van het jaar lag nog steeds een groep van ongeveer 20 putters in het Bosserveld, welke daar waarschijnlijk onverwinteren zal. In de zomer van 1942 werd door één onzer vangers, J a c. P a u l i s s e n, in het struikgewas bij het Fort Willem, vlak bij het Bosserveld, het nest van een paar putters met 4 jongen gevonden. Het broeden van deze soort is in deze streek echter een uitzondering.

S i j s s e, *Carduelis spinus* (L.). — Sijsjes zijn slechts in opvallend gering aantal doorgetrokken; slechts 6 exemplaren werden gevangen.

F r a t e r, *Carduelis flavirostris* (L.). — Op 20 December 1943 werd een ♂ van deze soort door J o s. P a u l i s s e n gevangen in het Bosserveld. Met

Vink, *Fringilla coelebs*

F 3662 ♂ 15 Oct. 1943, gevangen 17 October '43 te Izeghem (België)

♂ bij Kortrijk, $\pm$ 180 km ten W van Maastricht.

Torenvalk, *Falco tinnunculus*

89965 ♂ 1 Juli '43 als pullus; gevangen en weer vrijgelaten 7 Juli '43 te Klimmen (L.), $\pm$ 14 km ten ONO van Maastricht. Deze torenvalk werd met 3 andere door jongens uit het nest gehaald in Fort Willem te Maastricht, door ons gered, ongeveer 3 weken lang gevoerd en toen hij vliegen kon, geringd en losgelaten.

Terugvangsten.

Door het Ringstation werden teruggevangen en weer in vrijheid gesteld:

Putter, *Carduelis carduelis*

F 3776 (♂) ♂ 19 Oct. '43; teruggev. 20 Oct. '43.

F 3836 (♂) ♂ 21 Oct. '43; teruggev. 22 Oct. '43.

F 3835 (♀) ♀ 21 Oct. '43; teruggev. 22 Oct. '43.

F 7895 (♂) ♂ 24 Oct. '43; teruggev. 29 Oct. '43.

F 10378 (♀) ♀ 26 Nov. '43; teruggev. 21 Dec. '43.

Europese kanarie, *Serinus canarius germanicus*

F 1904 ♂ 27 Aug. '43; teruggev. 28 Oct. '43.

F 10058 (♂) ♂ 28 Oct. '43; teruggev. 29 Oct. '43.

Vink, *Fringilla coelebs*

F 3639 (♂) ♂ 13 Oct. '43; teruggev. 22 Oct. '43.

F 10277 (♂) ♂ 2 Nov. '43; teruggev. 26 Dec. '43.

Koolmees, *Parus major*

F 1770 ♂ 5 Oct. '43; teruggev. 1 en 19 Dec. '43.

Roodborst, *Erithacus rubecula*

F 10392 ♂ 19 Dec. '43; teruggev. 27 Dec. '43.

Maastricht, Januari 1944.

Recente waarnemingen van de hop,

Upupa e. epops L., II

DOOR

JAN P. STRIJBOS.

Na het afsluiten van mijn bijdrage over „Recente waarnemingen van de hop” (*Limosa*”, 16, No. 4 Dec. 1943, p. 149—152), ontving ik nog een groot aantal mededeelingen. Het meerendeel betrof waarnemingen uit het laatst der vorige en het begin dezer eeuw en daaruit blijkt wel, dat veertig, vijftig jaar geleden de hop nog een zeer regelmatige en vrij algemeene broedvogel was, speciaal in den Gelderschen Achterhoek en in Twente, maar ook in Oost-Brabant en in Noord-Limburg.

Van de recente gegevens laat ik hier de belangrijkste volgen.

Dubieuze gevallen of waarnemingen, die ik niet voldoende kon controleer-